

Social konsekvensanalys

Detaljplan för
Tjurkö 15:1, Store Lycke,
Tjurkö, Karlskrona kommun

Vad är en social konsekvensanalys?

Enligt plan- och bygglagen ska planläggning av mark och vatten främja en samhällsutveckling där jämlika och socialt goda levnadsförhållanden tillvaratas. För att uppnå detta brukar man tala om en samexistens mellan de tre hållbarhetsaspekterna social-, ekonomisk- och ekologisk hållbarhet. Hållbarhetsperspektivet fick internationell spridning i samband med Brundtlandsrapporten 1987 och utgör idag en självklar utgångspunkt i ett flertal kommuner.

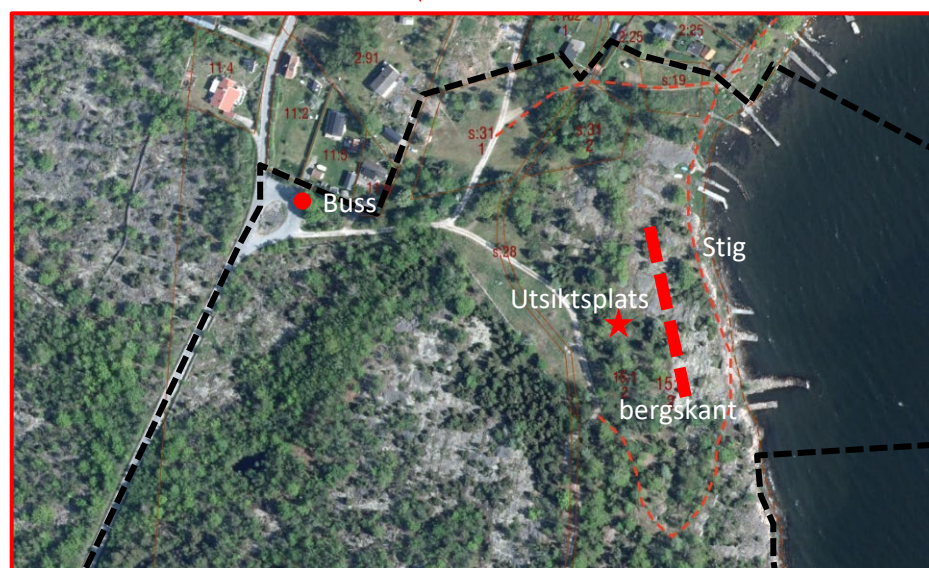
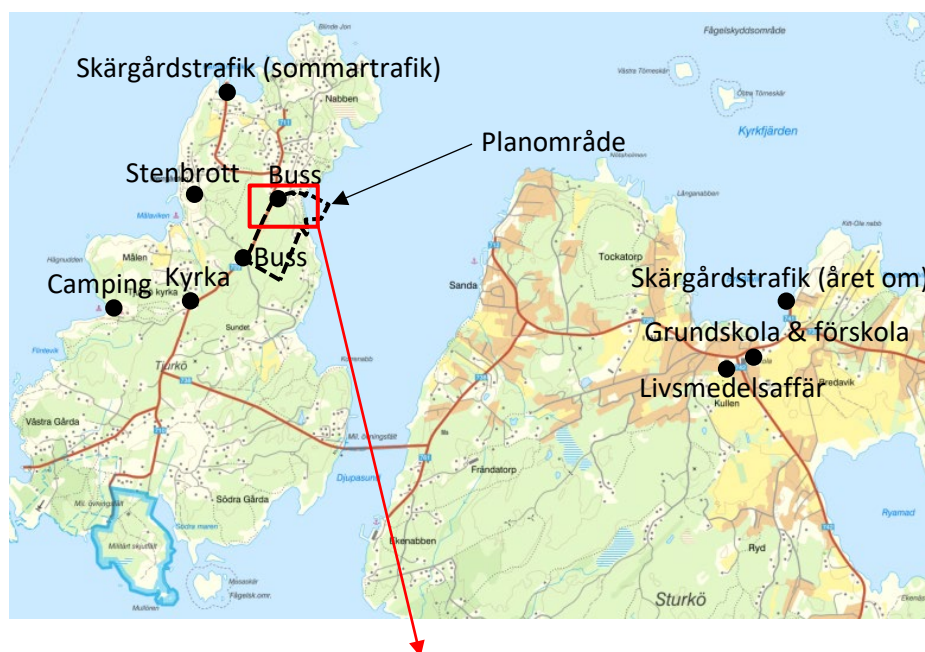
Hösten 2015 beslutade FN:s 193 medlemsländer om en ny plan för en hållbar utveckling – Agenda 2030. Utvecklingsagendan ersätter tidigare Agenda 21 och är mer ambitiös med fler mål som har starkare socioekonomisk koppling. Syftet med agendan är att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, att främja fred och rättvisa samt att lösa klimatkrisen. Genom 17 globala mål ska alla delar av världen bidra till en mer hållbar utveckling ur det ekonomiska, ekologiska samt sociala perspektivet. Ekonomin är medlet, miljön är våra resurser och människan är målet för den hållbara framtiden.

Karlskrona kommun bedriver sedan flera år tillbaka ett aktivt hållbarhetsarbete. 2017 fattade Karlskronas kommunfullmäktige beslut om att implementera FN:s nya utvecklingsagenda – Agenda 2030. Enheten för hållbar utveckling på Kommunledningsförvaltningen har ansvarat för arbetet med Agenda 2030 och Agenda 2030 ska implementeras i kommunens ordinarie styrprocess.

För att stärka frågor om social hållbarhet i den fysiska planeringen tar Karlskrona kommun fram sociala konsekvensanalyser i samtliga detaljplaner. Analysverktyget används för att identifiera socialt viktiga aspekter då människor i allmänhet lägger stort värde vid sin omgivning samt att omgivningen även påverkar livskvalitet och möjligheter.

Nuläge och behov

Det aktuella planområdet ligger på nordöstra Tjurkö. Via landsvägen nås Tjurkö endast via Tjurköbron från Sturkö. Under sommarmånaderna trafikerar skärgårdstrafik Herrgårdsviken på norra Tjurkö. Närmsta skärgårdstrafik året om finns i Bredavik på Sturkö. Tjurkö har inget utbyggt gång- och cykelvägnät. Det finns få målpunkter på Tjurkö. Stenbrottet vid Herrgårdsviken med det stora stenbrottet Vrålebo är öns största målpunkt för besökare. På ön finns även en camping och en kyrka. Närmsta livsmedelsaffär samt grundskola och förskola finns på Sturkö. Busshållplats finns i planområdets norra del samt precis söder om. I planområdets östra del längs vattnet finns en gångstig (röd streckad linje) på ortofoto nedan. Förutom stigen finns även en utsiktsplats som upplevs användas till viss del. I övrigt upplevs planområdet inte användas av allmänheten.

Analys

	Planområde 	Närområde (Tjurkö) 	Kommun 	Risker/genomförandehinder
Platsen och relation till omlandet	Inom planområdet finns ett stort antal lämningar från stenindustrin samt en barriär i form av stora nivåskillnader. Busshållplatsen i norra planområdet är en målpunkt för allmänheten. Utsiktsplats, stig, väg och de privata bryggorna används troligen av närboende.	Planområdet ligger nära Herrgården som utgör kärnan i den tidigare stenindustrin.	Tjurkö ligger ca 3,5 km från centrala Karlskrona via vattenvägen, dock ca 30 km via bilväg. På sommarhalvåret trafikerar skärgårdstrafiken Herrgårdsvikens brygga som ligger ca 1,3 km från planområdet. Livsmedelsaffär, förskola och grundskola finns på Sturkö.	
Trygghet	Planområdet är obebyggt och bedöms inte ha några problem ur trygghetsaspekter.	Vägarna på Tjurkö är smala, vilket bidrar till att hålla nere hastigheterna. Gatubelysning finns längs Norra Tjurkövägen. Det bedöms lämpligt att hänvisa cyklister till blandtrafik längs Norra Tjurkövägen samt till bryggstoppet vid Herrgårdsviken.	Goda förbindelser till kollektivtrafik (buss och båt) till övriga delar av kommunen.	

		Trygga förbindelser till busshållplatser finns.		
Tillgänglighet	Planområdet är idag otillgängligt främst p.g.a. ett stort antal lämningar från stenindustrin, snårig vegetation och blöt mark. Lämningar bevaras och tillgängliggörs. En vandringsled planeras anläggas och snårig vegetation röjas. Nya vägar inom området ökar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.	Närhet och möjlighet att färdas tryggt till busshållplatser och bryggstopp bedöms vara mycket goda.	Närmsta grundskola, förskola och livsmedelsbutik finns på Sturkö. Buss till och från Tjurkö stannar precis utanför. Tjurkö ingår i ett längre turistcykelstråk mellan Tjurkö och Trummenäs.	
Barnperspektiv	Busshållplatsen är en målpunkt för barn. Lämningar tillgängliggöras, bl.a genom att skapa sk. lekotopmiljöer.	Vandringsled med lekmöjligheter gynnar barn som bor på Tjurkö.	Förskola och grundskola finns på Sturkö. Större barn kan transportera sig in till centrala Karlskrona via skärgårdstrafiken. Fördel för ex. gymnasieelever om trafiken utökas med turer året om.	Fler boende på ön innebär ökat tryck på förskola och grundskola. De lösa och vassa stenarna samt de vattenfyllda stenbrotten och den branta bergskanten utgör risk för barn.
Jämlikhet och jämställdhet	Området är idag otillgängligt p.g.a. terräng och vegetation, vilket gör det svårt för äldre och funktionsnedsatta att vistas på platsen. Området kommer bli mer tillgängligt efter utbyggnad.	Ett tillgängliggörande av planområdet skapar bättre förutsättningar för vandring och rekreation för bland annat boende på Tjurkö.	Ett mer tillgängligt område skapar bättre förutsättningar för invånare och besökare från övriga delar av kommunen.	

		Fler boende på Tjurkö skapar mer underlag till kollektivtrafik (buss och båt) vilket kan leda till fler turer.		
Delaktighet och inflytande	Två enbostadshus finns inom planområdet. De kommer ges möjlighet att ta del av planförslaget och yttra sig under samråds- och granskningsskedena.	Grannar, föreningar och andra berörda kommer ges möjlighet att ta del av planförslaget och inkomma med yttrande.	Alla har möjlighet att ta del av planförslaget och yttra sig. Planförslaget kommer finnas tillgängligt på kommunens hemsida samt på kommunens digitala anslagstavla.	
Hälsa och gröna miljöer	Inom området finns mycket berg, buskar, sly men även träd. Vegetationen är i vissa delar otillgänglig och används troligen inte i större utsträckning. Ytor i närheten av bebyggelse och strandlinjen upplevs användas. Stora ytor kommer sparas och tillgängliggöras i samband med exploatering. Sly planeras rensas och passager över vattenfylld mark skapas. Ny stig med skyltning planeras anläggas samt att skapa lekotopmiljöer för barn.	En stig genom området planeras för att tillgängliggöra de natur- och kulturytor som sparas. Stigen planeras binda samma de stigar som finns vid de största stenbrotten på ön (Herrgården).	Andra från övriga delar av kommunen kan ta del av lämningarna från stenhuggeriverksamheten om ny stig anläggs.	

Beskrivande analys

Platsen och relation till omlandet

Planområdet kännetecknas av ett stort antal lämningar från stenindustrin i form av bland annat stenbrott och stenskrothögar. Mellan den mindre vägen i planområdets östa del och vattnet finns stora nivåskillnader som utgör en barriär. Inom planområdet finns en busshållplats som kan ses som en målpunkt för allmänheten. För närboende kan utsiktsplats, stig och väg eventuellt användas till viss del samt de privata bryggorna. Övriga ytor nyttjas troligen inte i någon större utsträckning. Ca 500 meter väster om planområdet ligger Herrgården som utgör kärnan i den tidigare stenindustrin. I området finns bland annat det stora stenbrottet Vrålebo som lockar besökare. Den tidigare huggeriverksamheten är väl märkbar på hela Tjurkö. Tjurkö ligger längst ut i kedjan av de öar som har broförbindelse till fastlandet. Avståndet är ca 30 km. Via vattnet är det endast ca 3,5 km från Tjurkö till centrala Karlskrona (Trossö). På sommarhalvåret trafikerar skärgårdstrafiken Herrgårdsviken på norra Tjurkö. Från planområdet är det ca 1,3 km till bryggstoppet och ca 2,5 km till Tjurköbron. Efter bron är det ytterligare ca 2,8 km till livsmedelsaffär, förskola och grundskola på Sturkö.

Trygghet

Planområdet är obebyggt och bedöms inte ha några problem ur trygghetsaspekter.

Vägarna på Tjurkö är smala, vilket bidrar till att hålla nere hastigheterna. Intilliggande väg (Norra Tjurkövägen) har gatubelysning, vilket förutom att öka trafiksäkerhet för gång- och cykeltrafikanter även kan öka känslan av trygghet. Med hänvisning till trafikutredningen (WSP, 2024) och utifrån hastighet och fordon per dygn, bedöms det lämpligt att hänvisa cyklister till blandtrafik längs Norra Tjurkövägen samt till bryggstoppet vid Herrgårdsviken. Detta gäller även efter utbyggnation av planområdet samt övriga utvecklingsområden på ön.

Förbindelser till kollektivtrafik (buss och båt) till övriga delar av kommunen bedöms vara god, då avståndet är relativt kort och vägen bedöms trafiksäker/trygg.

Tillgänglighet

Planområdet är idag otillgängligt, även för personer som inte har funktionsnedsättning. Förutom ett flertal lämningar är vegetationen inom vissa delar väldigt snårig och marken blöt. Vissa lämningar från stenindustrin planeras bevaras och de som sparas kommer även framhävas och tillgängliggöras. Förutom att stigar planeras kommer en del av områdets snåriga vegetation röjas. Efter utbyggnad av planområdet kommer

tillgängligheten för personer med nedsatt rörelseförmåga öka framför allt eftersom vägar anläggs.

Närhet till närmsta busshållplatser från hela planområdet bedöms vara mycket god eftersom avståndet understiger 400 meter. Därmed bedöms det inte finnas något behov av ytterligare busshållplatser. Närhet till bryggstoppet Herrgårdsviken bedöms även vara relativt god, då det endast är ca 1,3 km från planområdet. Möjligheterna för oskyddade trafikanter att färdas mellan planområdet och Herrgårdsvikens brygga på ett tryggt och säkert sätt bedöms vara acceptabla, även efter utbyggnaden av planområdet.

Närmsta grundskola, förskola och livsmedelsbutik finns på Sturkö, ca 6 km bilväg från planområdet. Buss till och från Tjurkö stannar precis utanför.

Tjurkö ingår i ett längre turistcykelstråk mellan Tjurkö och Trummenäs, vilket till stor del saknar utbyggda gång- och cykelvägar.

Barnperspektiv

Inom planområdet finns idag inga målpunkter för barn, mer än möjligen busshållplatsen.

Inom området föreslås många lämningar från stenindustrin sparas och tillgängliggöras för boende och allmänhet. Dessa platser skulle med fördel kunna utvecklas till sk. lekotopmiljöer och användas av barn i olika åldrar.

Förskola och grundskola finns på Sturkö, ca 6 km från planområdet. Fler bostäder på Tjurkö innebär ett ökat tryck på den närliggande social infrastrukturen.

Större barn kan transportera sig in till centrala Karlskrona via skärgårdstafiken. Om underlag finns kan trafiken komma att utökas med turer året om, vilket vore fördelaktigt för exempelvis gymnasieelever.

De lösa och vassa stenarna samt de vattenfyllda stenbrotten och den branta bergskanten utgör risk för barn.

Jämlikhet och jämställdhet

Området är idag otillgängligt p.g.a. terräng och vegetation, vilket gör det svårt för äldre och funktionsnedsatta att vistas på platsen. Området kommer bli mer tillgängligt efter utbyggnad.

Ett mer tillgängligt område skapar bättre förutsättningar för boende inom området men även för invånare och besökare från övriga delar av kommunen.

Delaktighet och inflytande

Förutom två enbostadshus är planområdet obebyggt. Boende inom och i närområdet samt föreningar och andra berörda kommer ges möjlighet att ta

del av planförslaget och yttra sig under samråds- och granskningsskedena. Samtliga yttranden kommer besvaras i samrådsredogörelse och granskningsutlåtande. Planförslaget inklusive samtliga bilagor kommer finnas tillgängligt på kommunens hemsida. Det kommer även kungöras på kommunens digitala anslagstavla. Alla har möjlighet att ta del av planförslaget och yttra sig, dvs. även andra invånare inom kommunen. Enskilda och allmänna intressen kommer vägas mot varandra.

Hälsa och gröna miljöer

Inom området finns framför allt mycket berg, buskar och sly men även en del träd. Vegetationen är i vissa delar, särskilt i söder, otillgänglig och inga tecken finns på att dessa områden används i större utsträckning. Endast ytor i planområdets nordöstra del i närheten av bebyggelse och strandlinjen upplevs användas. Stora ytor kommer sparas i samband med exploatering. De som sparas är de som har högst kultur- och naturvärden. Dessa ytor planeras att tillgängliggöras. Detta kan göras genom att rensa bort sly, att skapa passager över vattenfylld mark.

Kommunen har tillsammans med Regionen, Blekinge museum och Ark56 en ambition att tillgängliggöra de natur- och kulturytor som sparas genom att tillskapa en vandringsled genom området. Stigen planeras binda samman de stigar som finns vid de största stenbrotten på ön (Herrgården). Genom att tillskapa en kulturstig genom området kan andra från övriga delar av kommunen ta del av lämningarna från stenhuggeriverksamheten.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Malin Sjöstrand
planarkitekt

Begreppsförklaringar

I den sociala konsekvensanalysen nämns ett antal begrepp så som platsen och platsen och relation till omlandet, trygghet, tillgänglighet, barnperspektiv, jämställdhet och jämlikhet, delaktighet och inflytande mm. Nedan följer en kort förklaring om begreppen och vad de innebär i Karlskrona kommuns sociala konsekvensanalys.

Platsen och relation till omlandet

Samhällets utformning ska så långt som möjligt ge förutsättningar för att uppnå likvärdiga förutsättningar för vardagslivet i kommunens olika delar. Den fysiska strukturen av staden skapar ramarna kring vad som är möjligt att genomföra i vardagslivet, vad som är tidsmässigt möjligt och som påverkar hur folk beter sig och var de rör sig.

Den blandade sammanhållna staden med många målpunkter på nära håll (affär, service, bostäder, arbetsplatser och rekreation) gör att människor rör sig utomhus under stora delar av dygnet vilket bidrar till aktiv transport (gång och cykel), hälsa och trygghet. Bostadsblandning kan ge en variation av olika människor med olika förutsättningar, vilket ökar möjligheten till förståelse för andra.

I den sociala konsekvensanalysen undersöks hur platsen används idag, hur rörelsemönster och mötesplatser ser ut. Finns några identitetsskapande aspekter (kulturhistoria, karaktär, aktiviteter, turism, nivåskillnader, etc) i området eller om det kan tillföras. Bidrar förslaget till grönska, hälsosamma och attraktiva platser? Vilka bostadstyper finns i området och bidrar planen till en blandning mellan bostadstyper och upplåtelseformer?

Trygghet

Upplevelsen av otrygghet varierar mellan personer och mellan grupper av personer. Kön är den mest avgörande faktorn när det gäller upplevelsen av otrygghet (kvinnor är mer otrygga än män) men även andra faktorer kan påverka såsom ålder, funktionsnedsättningar, socioekonomiska förutsättningar eller var man bor.

En del i arbetet med trygghet kan handla om att skapa en levande stadsdel där platser är befolkade många timmar om dygnet. Andra aspekter kan vara bra belysning och fritidsaktiviteter på kvällarna för unga. Säkra och barnvänliga gator och trafiklösningar är också viktigt. För att människor ska känna sig trygga behövs bland annat kontroll och överblick där man rör sig. I offentliga miljöer kan detta skapas genom att vägar är överblickbara och att det finns alternativa nattbelysta vägar och gångstråk som kan användas.

Det finns några gemensamma kännetecken för platser som upplevs som trygga. De är platser som:

- går att överblicka
- ger kontakt med omgivningen
- är befolkade
- går att orientera sig i
- blandar vägar och bebyggelse
- är välskötta.

Tillgänglighet

Begreppet tillgänglighet används exempelvis för att beskriva hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för personer med funktionsnedsättning. Det gäller lokalers fysiska konstruktion och tillgången till information både för externa användare och för anställda.

God tillgänglighet i stadsmiljön innebär möjligheter för olika grupper av människor att röra sig inom ett område och mellan målpunkter. I en god stadsmiljö bör det vara enkelt för alla människor att nå funktioner som exempelvis grönområden, kollektivtrafik och olika typer av service. Förutom den fysiska möjligheten att besöka en plats, krävs en social tillgänglighet där man har tillträde till platser oavsett ekonomi eller social status. Ett offentligt rum ska vara tillgängligt för alla.

Bristande tillgänglighet kan vara diskriminerande. Den som är ansvarig för en verksamhet är skyldig att genomföra skäliga åtgärder för att verksamheten ska vara tillgänglig för en person med funktionsnedsättning.

Barnperspektiv

Barn är alla människor under 18 år. Barn och ungdomar är brukare av det fysiska rummet likt andra samhällsmedlemmar och har särskilda behov som bör beaktas i den fysiska planeringen.

En skillnad mellan barn och vuxna är att barn inte har rösträtt. Barn har inte någon som direkt representerar dem i politiken. De har liten makt att påverka hur vi vuxna bygger och utvecklar det samhälle som de är en del av. Därför är det viktigt att vuxna är noggranna med att ge unga utrymme för att involveras och lyfter barnens eget perspektiv i processen.

Barnperspektivet handlar om att såväl planerare som beslutsfattare vågar och vill ge barn och ungdomar en möjlighet att påverka den kommunala planeringen och att man ser barns och ungas kunskaper och erfarenheter som en resurs vars synpunkter kan leda till bättre beslut. Detta är viktigt inte minst ur en demokratisk synvinkel. Barnperspektivet handlar även om att se barn. Det vill säga att vuxna har ett ansvar att säkerställa barns och ungas bästa i alla åtgärder som rör dem.

Jämlikhet och jämställdhet

Jämlikhet syftar till alla individers lika värde. Alla människor ska exempelvis ha lika rättigheter och skyldigheter inför lagen. Det går dock även att prata om ekonomisk eller social jämlikhet. Inom stadsplanering går det att påverka exempelvis den sociala jämlikheten genom att skapa likvärdiga möjligheter att röra sig i stadsrummet (ex. färdas mellan olika platser eller kunna ta del av kommunens resurser), öka tillgången till bostäder samt blandningen av bostäder inom olika bostadsområden, ökad funktionsblandning samt att utveckla delaktigheten för medborgarna i stadsutvecklingen.

Begreppet jämlikhet gör ingen skillnad på vilka individer som åsyftas (alla människor ska ha lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder). Jämställdhet däremot syftar på att det ska finnas samma möjligheter om du är kvinna som om du är man. Jämställdhet och jämlikhet är två begrepp som ofta går in i varandra, inte minst för att ett ojämnt samhälle också i vissa aspekter tenderar att vara ojämnt.

I Karlskrona kommuns sociala konsekvensanalys ska både jämlikhet och jämställdhet studeras. Detta för att det är viktigt att alla grupper i samhället inkluderas i analysen. Här kan det vara bra att tänka på om förslaget på något sätt i större mån påverkar: kvinnor, män, icke-binära, barn och unga, äldre, människor med funktionsvariationer, människor med ursprung från andra länder, människor i social utsatthet, etc.

Delaktighet och inflytande

Delaktighet, gemenskap, solidaritet och tillit till både samhället och andra människor är viktigt för individens välmående. Miljöer och offentliga platser som syftar till minskad isolering, ensamhet och otrygghet för alla är viktiga, liksom delaktighet i beslutsfattande. Platser ska både i planeringen och i den slutgiltiga utformningen möjliggöra möten och samvaro. Det gäller från bostadsnivå till torgnivå. Samspel i staden handlar om att ha möjlighet att tryggt kunna både påverka sin omgivning och ta del av samhällslivet. Det kan handla om att kunna sätta sin prägel på omgivningen, kunna odla i närområdet, ha plats för spontana aktiviteter samt även att känna att man har möjlighet att påverka större förändringar såsom nya detaljplaner.

Utifrån analys av tidigare satsningar kan det bli aktuellt att särskilt rikta sig mot en viss målgrupp. Detta innebär inte att andra medborgare och aktörer stängs ute, utan endast att erfarenheter som tidigare inte kommit till uttryck kan bli synliga. Ett öppet förhållningssätt innebär att vi måste ta till oss de erfarenheter som kommer fram i dialoger, och förstå de behov som ligger bakom synpunkterna. Ofta måste synpunkterna tolkas i ett vidare perspektiv, och förstås utifrån analyser och bakgrundsdata. Dialog ökar det demokratiska deltagandet och ger i sig ökad tillit och förståelse för samhället.

Hälsa och gröna miljöer

Grönska har positiva hälsoeffekter. Närhet till grönområden och parker ökar den fysiska aktiviteten och tiden spenderad utomhus. Även mindre ytor, som gröna gårdar och gatuträd, har positiva effekter. Den gröna, täta och sammanhållna staden underlättar för aktiv transport till skola, arbete och vardagliga målpunkter. Sammanhängande partier av parker och grönska utan barriärer underlättar för promenader och joggingturer.

Att vi regelbundet rör på oss kan förebygga sjukdomar och även minska psykisk ohälsa. Till fysisk aktivitet hör både motion, lek, aktiv transport, etc. Även måttlig fysisk aktivitet är hälsofrämjande. Ett kvalitativt och varierat utbud av platser för aktivitet ska kunna nås inom fem minuters gång, dvs inom 500 m. Förutsättningar för att i vardagen kunna transportera sig aktivt ska vara möjligt för alla, oavsett var i kommunen du bor.

En god folkhälsa handlar om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god *hälsa på lika villkor för hela befolkningen*. Oberoende av ålder, kön, bostadsort, etnisk tillhörighet, språk, social eller kulturell bakgrund, sexuell läggning eller funktionshinder, ska alla människor få de bästa förutsättningarna för att kunna uppnå bästa möjliga psykiska och fysiska hälsa.

Vissa grundläggande förutsättningar måste finnas för att befolkningen ska ha en god hälsa. Illustrationen nedan beskriver hälsans bestämningsfaktorer, det vill säga faktorer i samhällsorganisationen och i människors levnadsförhållanden som bidrar till hälsa och ohälsa. Individens sociala sammanhang har betydligt större påverkan på livsstil och beteende än vad de olika samhällsarenorna (de flesta av kommunens verksamheter) har. Stadsplanering kan med sina redskap påverka de sociala sammanhangen med hjälp av bland annat lokalisering, varierat utbud av bostäder, service, närhet till grönytor och mötesplatser.

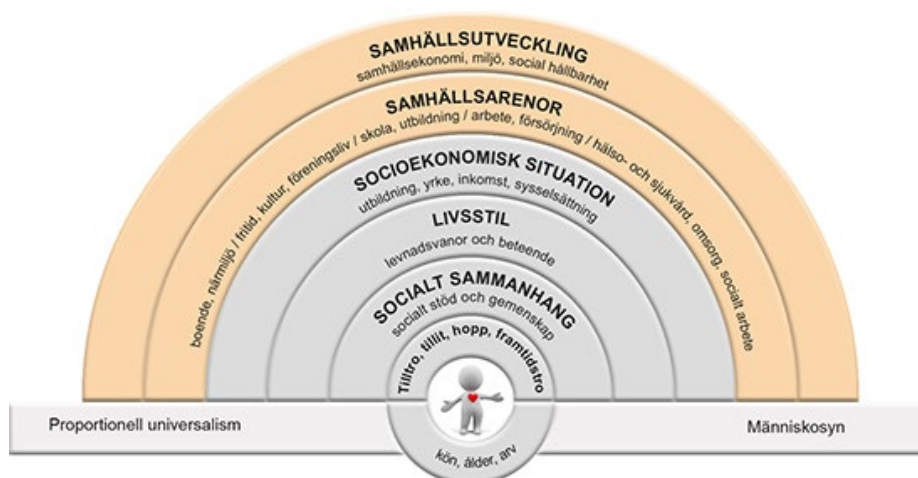

Illustration från Östgötakommisionen.